

TEODOR BACONSCHI

ÎN DIALOG CU

DAN-LIVIU BOERIU

ANATOMIA RATĂRII

TIPURI ȘI TARE DIN ROMÂNIA POSTCOMUNISTĂ

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

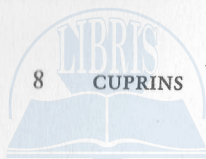
Cuprins

I. CONFUZII, RĂTĂCIRI, PERPLEXITĂȚI

„Cum se crapă un pic cămașa cu butoni, apar ȋtarii și treningurile aurorale din anii '90 (Adidas Torsion)“	16
„Less is more“	21
„Noi avem de-a face, zilnic, cu patologii ale urii de sine“	25
„Criteriile de validare socială se bifurcă tragicomic ȋntre idolatrizarea și diabolizarea Străinului“	33

II. MICI TIPOLOGII DE TRANZIȚIE

1. Corporatistul	41
2. Ecologistul	55
3. Indignatul	68
4. Relativistul & nostalgicul	79
5. Descurcărețul	91
6. „BăieȚii deștepȚi“	101
7. Țoapa & cocalarul	107
8. Cetățeanul digital	117

III. INTELECTUALUL, LIDERUL DE OPINIE, OMUL POLITIC

1. Intelectualul	133
2. Jurnalistul	149
3. Omul politic	160

IV. PATOLOGII REVIZITATE

1. Mania persecuției	181
2. Miturile	187
3. Teoria conspirației	193
4. Biserică, religie, credință	199
5. Capra vecinului	208
6. Bășcălia	213
7. Divertismentul	218
8. Regii șoselelor	224

I

CONFUZII, RĂTĂCIRI, PERPLEXITĂȚI

DAN-LIVIU BOERIU — *Dragă domnule Baconski,*

Vă propun un dialog despre tipologiile românești ale ultimului sfert de secol. Într-o anumită măsură, sunt convins de faptul că multe dintre defectele despre care vom vorbi nu sunt conjuncturale, după cum probabil vom (re)descoperi împreună, ci doar proiecții în timp ale unor tare mult mai vechi, cu origini insondabile. Pe de altă parte, n-aș vrea nici să cădem într-un soi de didacticism arid, gata să-și anexeze, ca într-un insectar gigantic, categorii și formule goale de conținut. Pornim la drum cu ideea concretă a unui cotidian deseori halucinant, dar — îmi permit s-o spun — nici odată plictisitor. Un cotidian din care — vrem, nu vrem — facem parte. Țin să fac această precizare pentru că postura insului detașat complet de mediul în care se desfășoară mi se pare impură și pernicioasă. Avem, așadar, ocazia să punem față în față două tipuri de experiență — una mai consistentă, alta mai firavă — din îmbinarea cărora să putem trasa liniile incipiente ale unui posibil diagnostic.

Întâmplarea face să vă scriu aceste prime rânduri în a doua zi de Crăciun, când încă tihna sărbătorii e suverană și, deci, poate da naștere unor meditații corelative. Asta, firește, după ce treci cu brio de etapa ospățului baroc, a șuetei

convenționale și a fericirii subînțelese. Am observat, de pildă, că în ultimii ani raporturile mele cu scenariul românesc al Crăciunului s-au schimbat radical. Dacă la început priveam cu o anume condescendență febrilitatea spasmodică a gospodinilor înainte de marea sărbătoare, goana după cadouri ori tendința (care ascunde complexe mai vechi) de a strânge, pentru cele câteva zile de odihnă, cantități impresionante de mâncare și băutură, astăzi sunt mai rezervat, pentru că mi-am dat seama că mai important decât agitația aceasta obositoare e substratul afectiv care o potențează. Adică mai enervantă decât kinetica aceasta aiuritoare a oamenilor pe ultima sută de metri (își cumpără baxuri de apă, tone de carne, miliarde de sticle de alcool, de ți-i imaginezi ascunzându-se, odată ajunși acasă, în buncăre, în așteptarea sfârșitului lumii) mi se pare atitudinea clișeofilor neobosiți, care iar dau ochii peste cap și se uită dezaprobat la cei de mai sus cu reproșuri de tipul: „Vai, voi nu vedeți că totul e un stereotip kitsch, că globurile-s de plastic, că bradul e cadavru, că sărbătoarea e artificială și subculturală?” Dar chiar să fie așa (le-aș răspunde), nu e, totuși, mai important că oamenii au ales să aibă parte de niște zile în care prioritare să le fie bucuria, convivialitatea, bunătatea? Nu cântăresc acestea, omenеște vorbind, mai mult decât derapajele „estetice”? Nu sunt ele mai prețioase în plan uman decât aroganța retorică a celor care-i disprețuiesc? Sunt curios, domnule Baconschi, unde vă situați dumneavoastră în această luptă a veseliei tonice cu imperativul vigilent al strâmbătorilor din nas.

TEODOR BACONSCHI — Mă bucură ideea de a dialoga pe tema societății românești postcomuniste. Nu pentru că ar lipsi de pe piața ideilor diagnosticul *supărat-pe-lume-*

și-pe-viață, ci pentru că o discuție de acest soi proiectează noi lumini asupra vechilor noastre unghere întunecate. Modelul „celor 6 maladii ale spiritului”, construit de Noica, ne urmărește, cu bune și mai puțin bune. Mai puțin bună este, de pildă, metafora *intelectualului-vindecător*, care știe de ce suferă pacientul și pretinde că posedă remediul. Nu există psihopatii colective și nici sociopatii supraindividuale. *Societatea* e o pură abstracție, cu valoare operativă în științele sociale. După mine, există doar tendințe, idei generice, reprezentări, fantasme, complexe mutate din sfera psihanalizei în cea a sociologiei. Ca subiecți ai statului modern, trăim o istorie concentrică: suntem români (pentru că a existat 1918), suntem și europeni (adică oameni ai lumii libere) și exponenți ai speciei *homo sapiens*. Pentru buna așezare a dialogului nostru, aș spune din start că mă opun esențialismului ontologic (nu există o „substanță” ireductibilă a românității) și etnocentrismului de toate felurile: cred că datorită intelectualului nu e aceea de a-și flata nația ca pe o singularitate impecabilă, ci aceea de a o iubi lucid, adică de a-i spune pe șleau ce nu funcționează.

— *Există, azi, un pericol al lucidității excesive?*

— Firește că și luciditatea e rea în exces, ca orice altceva. Simt adesea că greșesc, privind totul prin ciobul malefic din *Crăiasa Zăpezilor*. Nu-mi sunt neapărat simpatici optimiștii necondiționați, dar nici cârcotașul profesionist n-aș vrea să devin: ar fi un abuz asupra *moderației* care definește spiritul conservator, adică mentalitatea teologico-politică pe care o cultiv. Rămân atașat antropologiei culturale, care mi-a oferit codul ei hermeneutic. Sunt

convins că omul e o ființă contradictorie. Suntem capabili simultan de crimă și sacrificiu. În fiecare dintre noi trăiește o ființă periculoasă pentru ea însăși și pentru ceilalți, dar fragilă și deschisă spre infinitatea ideii divine. Comportamentul nostru cotidian e o demonstrație practică a gândirii noastre simbolice, așa cum e modelată ea prin istorie.

— *Îmi puteți da un exemplu concret?*

— De pildă frenezia gospodinei în perioada Crăciunului e *tradițională*, după lungul post rânduit de Biserică, dar și *recentă*, căci amintește penuria alimentară din anii comuniști. Post nu prea mai ține mireanul de rând, însă i-a rămas mândria de a demonstra familiei și prietenilor că masa e plină. Sărbătorile sfinte, pe care „Europa“ le vrea, de la Bruxelles, laicizate radical, sunt, la noi, luptă personală cu iarna, care scade energia și devitalizează. O luptă cu frigul – jalnic personaj al tinereții multora – și cu foamea de cămin sau de bloc, aceea rea, cu pateuri râncede, compot de prune, creveți vietnamezi prăjiți în ulei ruginit și beții cu lichior de nuci... Supra-realismul tragic al supraviețuirii în comunismul terminal nu a dispărut din mintea noastră: orgia culinară de Crăciun răzbună ani întregi de privațiune, improvizație și incertitudine...

— *Pe de altă parte, probabil că e vorba și despre potențarea voluntară a mitului ospitalității românești. În paranteză fie spus, Andrei Pleșu scria undeva că, dincolo de „rezistența prin cultură“, noi am fost promotorii unei rezistențe prin mâncare. Indiferenți la penuria generalizată, găseam întotdeauna supape (schimburi suprarealiste de mărfuri,*

de tipul „un Kent pentru două pachete de unt”), așa încât străinii care ne vizitau țara rămâneau perplecși constatând că nimic din ce știau ei despre sărăcia românească nu stătea în picioare: erau chemați la chermize îndestulătoare, la mese copioase, cu cantități demne de ospete regale. Și asta în plin ceașism gri și deprimant.

— E remarcabilă inerția stereotipului național-comunist despre „ospitalitatea” românească. Și văd că sunteți familiarizat cu relatările occidentalilor, șocați să găsească, în plină criză alimentară ceașistă, case cu masa îmbelșugată. Ăsta-i adevărul, suportam pe atunci orice: să se vadă sărăcia, industria grea, poluantă și depășită tehnologic, infrastructura rahitică, urâtenia și cenușul garderoberelor... numai să nu fim socotiți flămânzi, linge-blide... Mai toți am avut în acei ani vreun oaspete străin, rudă, prieten, și ne-am dat peste cap pentru a scoate, din piatră seacă, de sub tejghele, cu bacșișuri grase, de-ale gurii pentru masa festivă oferită ca amfitrioni. Privind astăzi freamătul gastronomic apărut la fiecare Crăciun, mă înțercă un soi de duioșie față de noi toți, chiar dacă știu că „lăcomia pântecelui” rămâne un păcat capital... Am observat însă amândoi că, pe lângă stilistica majoritară, diform pantagruelică, s-au conturat și opțiuni *soft*, *vegan*, *bio* sau felurite minimalisme *nouvelle cuisine*, tot mai primate în „partea de sus a clasei de mijloc” (*the upper middle class*). Românii cultivați și obișnuiți deja cu o bunăstare peste medie au devenit partizanii enologiei, preferă calitatea, exclusivitatea și snobismul menit să exalte noile „arte ale mesei”... Dacă vreți, putem aborda comportamentul acestei categorii, care dă tonul unor transformări mai ample, dar și mai lente, în straturile de „bază” ale societății.